

การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Post Modernism : ประวัติศาสตร์...ความจริงหรือ วาทกรรม¹

อติสร คักดีสูง²

ความนำ

Post Modernism เป็นกระแสความคิดหนึ่งที่ทำทลายรากฐานวิธีคิด วิธีรับรู้สังคมมนุษย์ตามแนวทางของวิทยาศาสตร์ที่ทรงอิทธิพลมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 กระแสความคิดนี้มีผลกระทบต่อแวดวงวิชาการในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์อย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่ทฤษฎีความรู้ และอุดมการณ์ ไม่เว้นแม้กระทั่งสาขาวิชาประวัติศาสตร์โดยเฉพาะในเรื่อง ภาวิสัย (Objective) ที่ Post Modernism เสนอว่าเป็นเพียงวาทกรรมหนึ่งซึ่งหาความจริงไม่ได้ การทำทลายนี้จึงเป็นจุดหักเหสำคัญยิ่ง ต่อการเปลี่ยนแปลงในแวดวงวิชาการประวัติศาสตร์ เพราะเป็นการปลุกเร้าและกระตุ้นให้นักประวัติศาสตร์ หันมาทบทวนนิยามเกี่ยวกับธรรมชาติและจุดประสงค์ที่ชัดเจนของวิชาอันเสียใหม่ก่อนที่ปฏิกริยาดังกล่าวจะทำให้ประวัติศาสตร์ล่มสลายลงไป

ความหมายของ Post Modernism

Post Modernism ไม่มีคำนิยามความหมายที่ตายตัว ไม่ใช่ทฤษฎีบทหนึ่งหรือชุดหนึ่งที่อยู่ภายนอกและสังคมในอดีตหรืออนาคต ไม่ใช่อุดมการณ์

ทางสังคมและการเมือง ไม่ใช่ทางเลือกทางออกสู่สังคมใหม่ที่ดีกว่า ไม่ใช่ความคิดรวบยอด (concept) เพื่อการปฏิรูป Post Modernism จึงมีความหมายคลุมเครือแต่จะอิงแอบกับการอธิบายเรื่อง Modernism ของโลกตะวันตก เพราะ Post Modernism เป็นปฏิกริยาที่ทำทลายต่อทฤษฎีทั้งหลายอันเป็นมรดกของความรู้แบบยุคสมัยใหม่ (Modernism) โดยเฉพาะเรื่อง เหตุผลนิยม (Rationality) แบบวิทยาศาสตร์ที่ทรงอิทธิพลและครอบงำความคิดของมนุษย์ว่าจะนำไปสู่ความรู้ที่เป็นสัจจะ (จริงแท้แน่นอนหนึ่งเดียว) แต่อย่างไรก็ตาม การทำทลายดังกล่าวของนักคิด แบบ Post Modernism ก็มีหลายกระแส โดยบางกระแสเห็นว่าเหตุผลนิยมแบบวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องเหลวไหลเชื่อไม่ได้ทั้งหมด ในขณะที่บางกระแสเห็นว่าวิทยาศาสตร์และเหตุผลนิยมแบบสมัยใหม่ เป็นแค่ความรู้ความเข้าใจสังคมแบบหนึ่ง สัจจะที่ค้นพบก็เป็นเพียงแต่แง่มุมหนึ่ง เพราะไม่มีสัจจะแบบแน่นอนจริงแท้แต่ประการเดียว สัจจะที่พิสูจน์แล้วทั้งหลายต่างก็สัมพันธ์ (Relative) ทั้งนี้ Post Modernism จึงตั้งข้อสงสัยต่อศาสตร์ทั้งหลายในฐานะความรู้ของมนุษย์ที่พยายามสถาปนาระเบียบที่แน่นอนแก่สรรพสิ่ง โดยพยายามแบ่ง

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง “อิทธิพลความคิด สกอลหลังสมัยใหม่ (POST MODERNISM) ต่อสังคมศาสตร์” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2545

² อาจารย์ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ประเภท จัดสรร แยกธาตุ สร้างกฎเกณฑ์และระเบียบต่อสรรพสิ่งในโลกนี้ เพื่อนำไปสู่การค้นพบและประดิษฐ์กรรมต่างๆ พร้อมกับการนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมของปัจเจกบุคคล ที่เชื่อกันว่าสมเหตุสมผล เช่น จัดการ เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมชีวิตประจำวันของบุคคล ความรู้เช่นนี้ อดอ้างความเป็นสัจจะจนก่อเกิดเป็นอำนาจที่มนุษย์ใช้ข่มเหงธรรมชาติ และข่มเหงมนุษย์ด้วยกันเอง (ธงชัย วินิจจะกูล, 2544 : 532-537.)

แม้ว่า Post Modernism จะตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสัจธรรมของวิทยาศาสตร์ แต่ Post Modernism เองก็มีได้เสนอทฤษฎีหรืออุดมการณ์ใดๆ อย่างเป็นรูปธรรมในการค้นหาคำตอบหรือสร้างอุดมการณ์และสังคมแบบใหม่เพราะ Post Modernism เป็นแนวทางการรับรู้สังคมมนุษย์อย่างกว้างๆ แนวหนึ่ง เช่น การเชื่อว่าหากสะสมความรู้จะนำไปสู่ความรู้ที่แน่นอนตามหลักเหตุผลนิยม นั้น Post Modernism กลับเสนอว่า ยิ่งรู้มากจะยิ่งพบความรู้ต่อสิ่งหนึ่งมากมาย จนไม่มีความเป็นสัจธรรมข้อเสนอดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อ ทฤษฎีแนวคิดที่เป็นมรดกตกทอดจากยุคภูมิปัญญาอย่างหนักจนเกิดปฏิกิริยาตอบโต้ ทั้งจากพวกมาร์กซิสต์ และพวกอนุรักษนิยม โดยมองว่า Post Modernism เป็นภัยคุกคามต่ออารยธรรมทางภูมิปัญญาอันสูงส่งของตะวันตก อย่างไรก็ตามแม้จะมีหลากหลายทัศนะที่มอง Post Modernism ในแง่ลบ แต่เราก็มีอาจปฏิเสธได้ว่า Post Modernism สามารถนำไปสู่ทฤษฎีหรือชุดอุดมการณ์การเมืองและวิธีแสวงหาความรู้

แบบประจักษ์นิยม (Empiricism) ได้หลากหลายรูปแบบและยังเป็นแนวทางในการค้นหาความรู้ใหม่ๆ ซึ่งสามารถเพิ่มสีสันในอุดมการณ์ทางการเมืองในแวดวงวิชาการได้อย่างไม่รู้จักและย่อมเป็นที่แน่นอนว่ากระแสความคิดแบบ Post Modernism นี้ย่อมท้าทายต่อแวดวงวิชาประวัติศาสตร์เช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการที่ยึดถือเป็นปทัฏฐาน และการนำเสนอเรื่องราวในอดีตของนักประวัติศาสตร์ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2544 : 61, ธงชัย วินิจจะกูล, 2544 : 356-357.)

Post Modernism : วิกฤติของประวัติศาสตร์

ในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา กระแสความคิดแบบ Post Modernism ได้ตั้งข้อกังขาว่าสิ่งที่นักประวัติศาสตร์เสนอในผลงานของเขามีอาจเป็นเรื่องจริงหรือความจริงไปได้ แม้ นักประวัติศาสตร์จะอ้างว่ามีมาตรการและระบบทั้งในการสอบค้นข้อมูลและการตีความด้วยภาวิญฉัย (ความปราศจากอคติ) อย่างรัดกุม อีกทั้งยังมีวิธีการที่อ้างความเป็นวิทยาศาสตร์ที่มีการรวมวิธีการนำเสนออย่างสมเหตุสมผลมากเพียงใดก็ตาม “ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร”¹ เมธีวิจัยอาวุโสทางประวัติศาสตร์ได้สรุปการวิพากษ์ของสำนัก Post Modernism ที่มีสัจธรรมทางประวัติศาสตร์ได้อย่างน่าสนใจไว้ 6 ประการว่า

หนึ่ง เป็นไปไม่ได้ที่ใครจะล่วงรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ประการที่เกิดขึ้นในอดีต เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปไม่ได้เช่นกันที่ใครจะล่วงรู้ความจริงที่เกิดขึ้นในอดีต²

สอง ในเมื่อนักประวัติศาสตร์ไม่สามารถ

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สยามจันทร์ จ.นครปฐม

² ความไม่น่าเชื่อถือของประวัติศาสตร์ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มานับแต่อดีต ดังที่สенеปรินญากรีกโบราณ ว่า ประวัติศาสตร์สะท้อนได้เพียงข้อคิดเห็นที่อาจมีประโยชน์ในทางปฏิบัติสำหรับนักการเมือง แต่มิได้สะท้อนความรู้หรือความจริง(ซึ่งไม่มีใครทราบได้) แม้ในยุคภูมิปัญญาของยุโรป เรอเน เดสการ์ต(Rene Descorts) ยังแสดงทัศนะแบบดูลงประวัติศาสตร์ไว้ว่า เป็นเรื่องเล่า เป็นตำนานเพื่อเอาไว้อ่านหนังสือกัน ปัจจุบันเสียมากกว่า (อ้างจาก วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2544 : 61-65.)

เข้าถึงข้อมูลทุกสิ่งทุกประการที่เกี่ยวกับอดีตซึ่งเป็นไปพร้อมกับการที่นักประวัติศาสตร์นำข้อมูลที่อ้างว่าเป็นความจริงหรือข้อเท็จจริงนั้น ยังมาจากข้อมูลเพียงบางส่วน ซึ่งผ่านการเลือกสรร(อย่างมีปัญหาน่ากังขา) และตีความแสดงความคิดเห็นโดยนักประวัติศาสตร์เอง การนำเสนอข้อมูลจึงอยู่ในรูปแบบของกระทงความ (Text) ที่นักประวัติศาสตร์เขียนหรือสร้างด้วยตัวบทขึ้น ความจริงและข้อเท็จจริง จึงถูกสร้างด้วยสิ่งที่เรียกว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นหรือตรงกับความจริงและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในอดีต สิ่งที่อ้างกันไว้ คือ วิธีการทางประวัติศาสตร์ และระบบการอ้างอิงหลักฐานของนักประวัติศาสตร์หาได้เป็นหลักประกันว่า เรื่องที่เขียนขึ้นเป็นเรื่องจริงแต่ประการใดไม่ การเลือกสรรข้อมูลที่ดี การอ้างอิงหลักฐานต่างๆ ก็ดี ล้วนผ่านกระบวนการ “ฟอก” ที่มีอิทธิพลมาจากปัจจัยหลายอย่างทั้งสภาวะการณ์แวดล้อม อุดมการณ์ อำนาจ โลกทัศน์และความมีอัตตา ที่มีอยู่ในตัวของนักประวัติศาสตร์มาก่อน

สาม ความจริงทางประวัติศาสตร์ ยังถูกนักประวัติศาสตร์ทำให้เบี่ยงเบนจากความเป็นจริงในอดีตด้วยอิทธิพลของภาษา ซึ่งประกอบด้วยคำแต่ละคำที่มีความหมายเลื่อนไหล และการเข้าใจความหมายของคำส่วนใหญ่มักต้องอาศัยการอ้างอิงโดยโยงไปถึงคำอื่นๆ ไม่สิ้นสุด นอกจากนี้การใช้ภาษาในนิพนธ์ของนักประวัติศาสตร์มักมีอารมณ์ ความเชื่อ และอคติทั้งหลายซ่อนเร้นอยู่ ความจริงทั้งหลายที่นักประวัติศาสตร์อ้าง จึงเป็นเพียงความจริงที่มาจากตัวบท และภาษา ที่นักประวัติศาสตร์ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด ความรู้ทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นเพียงวาาทกรรม (Discourses) นั่นคือ เป็นชุดหรือแบบแผนของภาษาและถ้อยคำอันก่อให้เกิดความหมายและทำให้เราเชื่อว่าเป็นความจริงในอดีต (ธงชัย วินิจจะกูล, 2544 : 354-356.)

สี่ การเสนอความจริง หรือเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตของนักประวัติศาสตร์ ย่อมเป็นไปได้ได้อย่างแน่นอน เพราะตัวนักประวัติศาสตร์เอง ถูกครอบงำด้วยอุดมการณ์และสภาวะแวดล้อมต่างๆ ทำให้นักประวัติศาสตร์แต่ละคน นำเสนอเรื่องราวในอดีตแตกต่างกันไป แม้เรื่องราวนั้น จะเป็นเรื่องเดียวกันก็ตาม เช่น นักประวัติศาสตร์สำนักมาร์กซิสต์ ย่อมเสนอเรื่องราวของโครงสร้างสังคมไทย แตกต่างจากนักประวัติศาสตร์ชาตินิยม ในขณะที่นักประวัติศาสตร์ชาตินิยมเองจะเขียนเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติไทยให้ถูกต้องย่อมเป็นไปได้ แม้ว่านักประวัติศาสตร์บางคนอยากเป็นอิสระในการนำเสนอผลงาน แต่ก็เป็นไปได้ เพราะมีเอกของสถาบันและระบบการปกครองค้ำคองอยู่ เช่น ถ้าประเทศไทยมีระบอบการปกครองเป็นแบบคอมมิวนิสต์ สารของประวัติศาสตร์ชาติไทยย่อมแตกต่างจากประวัติศาสตร์ชาติไทยของประเทศไทยที่ปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างแน่นอน

ห้า ในบรรดาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ ชาติ อุดมการณ์ อำนาจ สถาบัน โลกทัศน์ สภาพแวดล้อมทางสังคม และผลประโยชน์ในการรักษาภาพลักษณ์เป็นปัจจัยผลักดันให้นักประวัติศาสตร์มีจุดยืนต่างกัน และพร้อมจะตีความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อมอบให้ผู้อ่านต่างกัน การเขียนประวัติศาสตร์ชาติอาจตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจของกลุ่มการเมืองต่างๆ การสร้างเรื่องราวเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มอำนาจนี้ย่อมมีความจำเป็นมากกว่าการเขียนประวัติศาสตร์ภายใต้อุดมการณ์ของนักประวัติศาสตร์เอง การตีความของนักประวัติศาสตร์เพื่อเบี่ยงเบนความจริงนั้น ทำให้ภววิสัย(ความเป็นจริง) ในทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเพื่อฝัน

หก การนำเสนอเรื่องราวของนักประวัติศาสตร์นั้น อยู่ในลักษณะการพรรณนาความ

ที่ดำเนินไปตามโครงสร้าง กล่าวคือ มีจุดเริ่มต้นเค้าโครงเรื่อง และบทสรุป ดังนั้นจึงมีการตั้งข้อสังเกตว่า งานประวัติศาสตร์ไม่ได้แตกต่างจากวรรณคดีตรงที่มีพื้นฐานมาจากการสร้างเรื่อง หรือ employment แม้นักประวัติศาสตร์จะอ้างว่างานของเขาสร้างจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในอดีต แต่เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นเพียงข้อมูลที่ถูกฟอกมาแล้ว วิธีการนำข้อมูลและกระทวงความมาร้อยรับเป็นเรื่องเป็นราวนั้น จำต้องอาศัยจินตนาการในทำนองเดียวกับนักเขียนนวนิยายใช้ เพราะฉะนั้นงานเขียนทางประวัติศาสตร์จึงไม่ต่างจากงานวรรณกรรม เพราะการสร้างเรื่องเปิดโอกาสให้นักประวัติศาสตร์ที่มีโลกทัศน์ อุดมการณ์ และผลประโยชน์ที่ต่างกันในแต่ละคนสามารถสร้าง “นวนิยาย” ที่แตกต่างกันได้ ดังนั้นประวัติศาสตร์ สร้างขึ้นมาสำหรับอดีต (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2541 : 61-65.)

หกปัจจัยที่แจกแจงมาข้างต้นตามแนวคิดของพวกลัทธิ Post Modernism นี้ทำให้สรุปได้ว่าประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นโดยอาศัยวิธีการศึกษาและอัตวิพากษ์ของนักประวัติศาสตร์นั้นไม่สามารถจำลองภาพอดีตตรงกับความเป็นจริงได้ ประวัติศาสตร์จึงเป็นเพียงชุดหรือแบบแผนของภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เราเชื่อว่าเป็นความจริงในอดีต ประวัติศาสตร์ก็คือ วาทกรรม

ประวัติศาสตร์ : วาทกรรมแห่งอดีต

ทัศนะของนักคิดแบบ Post Modernism ที่มีต่อประวัติศาสตร์ว่าเป็นความรู้ที่มาจากชุดแบบแผนของภาษานั้นเป็นแนวคิดที่เห็นว่า ภาษาไม่ใช่สิ่งสะท้อนความเป็นจริง แต่ภาษาสร้างความจริงขึ้นมา ประวัติศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน เป็นความจริงในอดีตที่ถูกสร้างโดยนักประวัติศาสตร์โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดอดีตที่ถูกสร้างนั้น วิธีคิดดังกล่าวทำให้นักคิดแบบ Post Modernism ให้ความสนใจต่อ

ประวัติศาสตร์ในลักษณะของความเป็น “วาทกรรม” กันมากขึ้น

วาทกรรมทางประวัติศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ในฐานะวาทกรรมนั้นจะมีความหมายอยู่สองนัยคือ ประการแรก การเป็นแบบแผนทางภาษา ซึ่งก็คือเป็นแบบแผนที่เรียบเรียงหรือกำหนดขึ้นในลักษณะตัวบท ที่ต่างก็เป็นการตีความเสนอภาพอดีตแตกต่างกันไป โดยที่แต่ละรูปแบบภาษาที่สร้างนั้นสามารถที่จะอ่านและตีความออกไปได้อีกหลายอย่าง กับประการที่สอง วาทกรรมประวัติศาสตร์จะเป็นเรื่องของระบบความคิดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทางประวัติศาสตร์ทั้งหมด อันนี้หมายถึงทั้งตัวนักประวัติศาสตร์เอง และผลงานทางประวัติศาสตร์ที่ผลิตขึ้นนั้น มีเงื่อนไขอย่างไร นักประวัติศาสตร์เขียนผลงาน เพื่ออะไร เพื่อใคร มีอำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ใดมากำหนดหรือมีอิทธิพลต่องานเขียนนั้น (ธีระ นุชเปี่ยม, 2540 : 6.)

อาจขยายความเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจก็คือ วาทกรรมทางประวัติศาสตร์จะเป็นเรื่องราวของการสร้างประวัติศาสตร์ขึ้นมาจากหลักฐานและข้อมูลต่างๆ ที่นักประวัติศาสตร์เลือกสรรมาใช้ หลักฐานข้อมูลอย่างเดียวกันอาจถูกนักประวัติศาสตร์สร้างเรื่องราวให้แตกต่างกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง หรือผู้ที่บงการตนเอง รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการครอบงำผู้คนและสังคม ความจริงในอดีตที่อาจไม่มีจริงนั้นจะถูกร้อยพันขึ้นมาด้วยถ้อยคำ ภาษาและสำนวนโวหาร เพื่อโน้มน้าวให้น่าเชื่อถือ ซึ่งนักประวัติศาสตร์จะอ้างวิธีการแบบวิทยาศาสตร์สุโขทัยและอยุธยา โดยนักคิดสกุลดำรงราชานุภาพ เพื่อตอบสนองลัทธิชาตินิยม การรื้อฟื้นอาณาจักรโบราณในภูมิภาค กรณีศรีวิชัย ลังกาสูกะ เพื่อตอบสนองต่อกระแสท้องถิ่นนิยม การสร้างวีรสตรี เช่น ท้าวสุรนารี พระศรีสุริโยทัย ตามกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรี เป็นต้น เรื่องราว

ต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกนักประวัติศาสตร์สรรหาหลักฐาน ทั้งจริงและเท็จมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราวต่าง ๆ โดยใช้โครงเรื่องที่ไม่ต่างจากนวนิยาย มีจุดเริ่มต้น มี จุดจบ มีตัวละคร ที่มีอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งนัก ประวัติศาสตร์อ้างว่า ถ่ายทอดมาจากความจริงที่ ปรากฏในหลักฐาน มายาคติที่เกิดขึ้นเป็นที่วิพากษ์ กันในหมู่นักคิดแบบ Post Modernism ว่า ประวัติศาสตร์แท้ที่จริงแล้วก็คือ วาทกรรมหนึ่ง เท่านั้นเอง

ประวัติศาสตร์ : ความจริงแท้ของอดีต

การวิพากษ์วิชาประวัติศาสตร์ โดยนักคิด สกอล Post Modernism นั้นก่อให้เกิดปฏิกิริยาใน หมู่นักประวัติศาสตร์หลายประการ ที่สำคัญก็คือ การ ตกเถียงในแวดวงวิชาการว่า แท้ที่จริงแล้วธรรมชาติ ของวิชาประวัติศาสตร์เป็นเช่นใด เพราะคำวิพากษ์ วิจัยของนักคิดสกอล Post Modernism ได้เปิด เผยให้เห็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่างนัก- ประวัติศาสตร์กับผู้อยู่นอกวงการ เพราะจุดมุ่งหมาย ในการศึกษาประวัติศาสตร์นั้น คือ ศึกษาพฤติกรรม มนุษย์ในอดีต แต่มีขอบเขตและเงื่อนไขหลาย ประการในการศึกษา ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ได้ อธิบายสิ่งที่นักประวัติศาสตร์ศึกษาไว้ดังนี้

หนึ่ง ความสำคัญของเหตุการณ์ ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าในวันหนึ่ง ๆ ย่อมมีเหตุการณ์เกิด ขึ้นหลายอย่าง ไม่มีใครจำเหตุการณ์ต่างๆ ได้หมด และเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์นั้นหาใช่เหตุการณ์ ทางประวัติศาสตร์เสียหมด เหตุการณ์ทาง ประวัติศาสตร์นั้น ต้องเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมนุษย์โดยรวม ดังนั้นเหตุการณ์ใดไม่อยู่ใน เงื่อนไขนี้ นักประวัติศาสตร์จะไม่ศึกษา

สอง ความสำคัญของการอธิบาย นัก- ประวัติศาสตร์ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงบันทึกเหตุการณ์ และวันเดือนปีโดยละเอียด เพราะหน้าที่สำคัญของ

นักประวัติศาสตร์คือ การอธิบายและวิเคราะห์ความ สัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่อเหตุการณ์ โดยนัก- ประวัติศาสตร์จะต้องเข้าถึงความคิดหรือเบื้องหลัง พฤติกรรมและอารมณ์ของสังคมที่นำไปสู่พฤติกรรมนั้น

สาม ความหมายของความจริงในทาง ประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ไม่ได้ทำหน้าที่ พรรณนาเรื่องราวทั้งหมดในอดีต แต่นักประวัติศาสตร์ คือ ผู้ที่พยายามสร้างองค์ความรู้ใหม่ ด้วยการอธิบาย บนพื้นฐานของหลักฐานเอกสาร และคำถามที่ตั้งไว้ อย่างรัดกุมว่าเหตุการณ์หนึ่งหรือปรากฏการณ์หนึ่ง ได้เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลงไปและผลกระทบต่อปัจเจก บุคคลอย่างไร ความจริงของประวัติศาสตร์ก็คือความ จริงที่ปรากฏในหลักฐานเท่านั้น ซึ่งความจริงดังกล่าว อาจจะไม่เกิดขึ้นจริงก็ได้ นักประวัติศาสตร์จะต้องใช้ วิจารณญาณในการศึกษา (วินัย พงศ์ศรีเพียร 2541 : 67-70.)

กล่าวโดยสรุปแล้ว นักประวัติศาสตร์ก็คือผู้ ที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในอดีตโดยเลือกเหตุการณ์ สำคัญมาศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ มาเรียบเรียงแล้ววิเคราะห์ถึงปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง เหตุการณ์ต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ ส่วน การอธิบายภาพอดีตจะบิดเบือนหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่ กับวิจารณญาณของตัวนักประวัติศาสตร์เองว่า จะ ถูกครอบงำด้วยสภาพแวดล้อมหรืออุดมการณ์หรือไม่ การสร้างภาพอดีตของนักประวัติศาสตร์นั้นเป็น เพียงการจำลองภาพๆ หนึ่งตามมโนทัศน์ของเขา ซึ่งมีโอกาสเป็นภาพที่สมบูรณ์ได้ อดีตตามแนวทาง ของประวัติศาสตร์จึงแตกต่างจากแนวคิดของสำนัก Post Modernism โดยสิ้นเชิง เพราะถุภณนี้ถือว่า นักประวัติศาสตร์ไม่มีทางเข้าถึงความจริงในอดีตได้ อย่งไรก็ตาม แม้ว่าความเข้าใจระหว่างนัก ประวัติศาสตร์ และพวก Post Modernism นี้ จะคลาดเคลื่อนกันแต่เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า แนวคิด Post Modernism ได้ปลุกกระแสประวัติศาสตร์

ที่เคยพบเขาให้มีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการแสวงหาแนวทางในการศึกษาอีกแนวทางหนึ่งซึ่งก็คือการศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Post Modernism

การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ

Post Modernism

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่านักคิดสกุล Post Modernism เห็นว่าไม่มีสิ่งจะอันแท้จริงตายตัวประการเดียวและยังเห็นว่าสิ่งจะล้วนแต่สัมพัทธ์ (Relative) โดยในส่วนของความรู้ทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นแค่วาทกรรมที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่ด้วยวาทกรรมอื่น ดังนั้น Post Modernism จึงพยายามเสนอการหาสาระทางประวัติศาสตร์ไว้คือ

ประการแรก ความจริงหนึ่งๆ สามารถมองได้จากหลายด้านหลายมุม ประวัติศาสตร์อาจมีในหลายด้านไม่สามารถลดทอนลงให้เหลืออดีตที่แท้จริงด้านเดียวแน่นอนตายตัว

ประการที่สอง ข้อเท็จจริงหนึ่งอย่างโดดเดี่ยว ไม่ก่อให้เกิดความรู้ประวัติศาสตร์ ความหมายของข้อเท็จจริงนั้นๆ และการประมวลกันเข้าเป็นเรื่องราว เพื่อสร้างประวัติศาสตร์นั้น มีนัยที่น่าสงสัยดังนั้นควรมีการตรวจสอบ (ธงชัย วินิจจะกุล, 2544 : 370.)

ทั้ง 2 ประการนี้ อาจขยายความได้ว่าในการค้นหาความจริงในอดีตของประวัติศาสตร์นั้น หลักฐาน ถือเป็นข้อมูลที่นักประวัติศาสตร์นำมาใช้ในการอธิบายหลักฐานชั้นเดียวกันของนักประวัติศาสตร์ แต่ละคนอาจมีการตั้งคำถามหลายคำถาม และมีคำตอบหลายคำตอบ หรือคำถามอย่างเดียวกันก็อาจมีคำตอบหลายคำตอบ ขึ้นอยู่กับมุมมองที่มีต่อหลักฐานนั้นๆ ของนักประวัติศาสตร์แต่ละคน รวมทั้งกรรมวิธีในการตรวจสอบและตีความหลักฐาน ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างมาเป็นตัวกำหนดการตรวจสอบ เช่น ผลประโยชน์ อุดมการณ์ การเมือง ความคิด

ลวงหน้าของผู้ตรวจสอบที่มีต่ออดีตนั้นขณะเดียวกัน ประเภทของหลักฐาน เทคนิควิธีการศึกษาย่อมทำให้คำตอบที่มีต่ออดีตนั้นๆ มีมากกว่าหนึ่ง โดยคำตอบแต่ละคำตอบนั้นต้องถูกต้องพอๆ กัน ขึ้นอยู่กับมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ศึกษา เช่น มองผ่านผู้กระทำ มองผ่านผู้ถูกกระทำ ผู้ใช้อำนาจ เขี้ยวของอำนาจ มองผ่านบิดาเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เป็นต้น ยกตัวอย่าง เช่น ประวัติศาสตร์ของสุโขทัย ที่ถูกสร้างโดยกรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และหลวงวิจิตรวาทการ เพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์และผลประโยชน์ทางการเมืองย่อมมีสาระต่างกัน เช่น กรมพระยาดำรงราชานุภาพเน้นการรวมชาติอธิบายความสำคัญของศูนย์กลาง, รัชกาลที่ 6 เน้นความสำคัญของสถาบันกษัตริย์, หลวงวิจิตรเน้นอธิบายเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของไทยผ่านประวัติศาสตร์ แต่ขณะที่จิตร ภูมิศักดิ์กลับมองเป็นเรื่องของการต่อสู้ทางชนชั้นเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ประวัติศาสตร์สุโขทัยซึ่งมีหลากหลายคำตอบ ที่นักประวัติศาสตร์จะเลือกสรรไปใช้กับความต้องการในผลงานที่เขียนขึ้นด้วยจุดประสงค์ใด เช่น นักประวัติศาสตร์ชาตินิยมก็ต้องเลือกเอาผลงานของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เป็นต้น

เนื่องจากนักคิดสกุล Post Modernism ให้ความสำคัญกับความสับสนไหลของภาษาและตัวบท ดังนั้นจึงเสนอแนวทางหนึ่งต่อประวัติศาสตร์ว่า ต้องมีการตรวจสอบหลักฐานข้อมูล และยังทำทำการนำข้อมูลดิบมาใช้อย่างโดดๆ ของนักประวัติศาสตร์ โดยไม่สนใจว่าข้อมูลดังกล่าวเสนออะไร ให้ความหมายอะไร Post Modernism ได้เสนอให้นักประวัติศาสตร์ระมัดระวังในวิธีการของตนเอง ทั้งในแง่การตั้งคำถามต่อหลักฐานหนึ่งๆ และในแง่ของการใช้ภาษาของตนเอง นอกจากนี้ยังต้องการให้นักประวัติศาสตร์กล้าตีความกล้านำเสนอ กล้าเปิดเผยอย่างตรงไป

ตรงมาว่า มีวิธีการ คำถาม แนวคิด อคติ มุมมอง ข้อจำกัดในการตีความหรือนำเสนอ อย่างไรก็ตาม การศึกษาประวัติศาสตร์ในทฤษฎีแบบนี้ กลับถูกวิพากษ์โดยนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มว่า เป็นการลดความสำคัญของวิธีการศึกษาที่เคร่งครัดของการตรวจสอบหลักฐาน แต่ในทฤษฎีของนักประวัติศาสตร์ แบบ **Post Modernism** กลับได้ว่าพวกตนยังคงเห็นคุณค่าของการตรวจสอบและวิพากษ์หลักฐานอย่างเคร่งครัด เพียงแต่กล้านำเสนอ บางเสี้ยวมุมของอดีต ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ตีความอย่างมีคุณภาพ เพื่อลดทอนการบิดเบือนของอดีตที่ถูกนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มที่ตีความอย่างตะแบง

ประเด็นสำคัญอีกอย่างที่นักคิดแบบ **Post Modernism** ให้ความสนใจคือ มายาคติ ทางประวัติศาสตร์ที่ใช้สร้างความรู้ ซึ่งนักประวัติศาสตร์อ้างว่าเป็นความจริง และครอบงำความคิดนักประวัติศาสตร์รุ่นแล้วรุ่นเล่า การหลงเชื่อจะแน่นอนหนึ่งเดียวที่นักประวัติศาสตร์อ้างว่าเป็นวิทยาศาสตร์นั้น ไม่อาจอธิบายเรื่องราวในอดีตได้อย่างรัดกุม เพราะอดีตที่เกิดขึ้นเพียงเสี้ยวมุมของความจริงในอดีต ซึ่งปะปนด้วยเรื่องเหลวไหลและมายาคติอีกมากมาย ขณะเดียวกันการยึดถือวิธีการแห่งวิทยาศาสตร์ แล้วมากำหนดวิธีประวัติศาสตร์เป็นรูปแบบต่างๆ นั้น ไม่อาจอธิบายพัฒนาการของอดีตในแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง การกำหนดตัว

เกณฑ์อธิบายประวัติศาสตร์โดยใช้มาตรฐานและรูปแบบของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ยุโรปนั้น เป็นการอธิบายประวัติศาสตร์ในพื้นที่อื่นๆ บิดเบือนจากความเป็นจริง อดีตที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงมายาคติหนึ่ง ดังนั้น **Post Modernism** จึงเสนอว่าควรเปิดพื้นที่ให้ความสำคัญกับวิถีประวัติศาสตร์อื่นๆ ของสังคมอื่นๆ ซึ่งมีหลายพื้นที่ไม่ได้เจริญรอยตามแบบตะวันตก แม้ว่าจะเคยตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกมาแล้วก็ตาม(ชงชัย วินิจจะกุล, 2544 : 379-382.)

บทสรุป

Post Modernism นับว่าท้าทายต่อรากฐานความคิดของนักประวัติศาสตร์ในหลายด้าน กระแสความคิดนี้ แม้ไม่อาจลบล้างวิชาการค้นหาความจริงในอดีตตามจารีตเดิมลงไปได้อย่างสิ้นเชิง แต่ก็สั่นคลอน และปลุกเร้า แวดวงวิชาการประวัติศาสตร์ให้มีชีวิตชีวาขึ้น ทั้งในแง่การถกเถียง การค้นหาธรรมชาติของวิชา และการประยุกต์วิธีการของ **Post Modernism** ตามแนวทางของตัวนักประวัติศาสตร์เอง **Post Modernism** แม้จะมีอิทธิพลต่อแวดวงวิชาการในยุคนี้ แต่ย่อมมีการถูกท้าทายจากแนวคิดใหม่ในวันข้างหน้า อันเป็นไปตามหลักการของพุทธศาสนาที่ว่า เมื่อมีเกิดย่อมมีแตกดับ เมื่อมีขึ้นก็ย่อมมีลง

บรรณานุกรม

- ธงชัย วินิจจะกูล. “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Post Modernism”, ใน ลิมโศตรเหง้าก็เผาแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2544.
- ธีระ นุชเปี่ยม. “Post Modernism History” วิฤตหรือความก้าวหน้าของประวัติศาสตร์?, ใน จุลสารไทยคดีศึกษา, 2545.
- ธีระ นุชเปี่ยม. “ความรู้ อำนาจ อุดมการณ์ในวาทกรรมทางประวัติศาสตร์” ใน วารสารร่วมพฤษภ 15 : 2 ตุลาคม 2539-มกราคม 2540.
- ธีระ นุชเปี่ยม. “ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์ หมายเหตุร่วมสมัย”, ใน รวมบทความประวัติศาสตร์. ฉบับที่ 19 ช กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์, 2540.
- ธีระ นุชเปี่ยม. “ความขอกย้อนของอดีต”. ใน ความขอกย้อนของอดีต พิพิธนิพนธ์ เชิดชูเกียรติพลตรี ม.ร.ว.สุภวัฒน์ เกษมศรี, วินัย พงศ์ศรีเพียร บรรณาธิการ : มปท: 2537.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. “ประวัติศาสตร์กับการศึกษา”, ใน รวมบทความประวัติศาสตร์. ฉบับที่ 20 : กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภการพิมพ์, 2541.

